

ORAVSKÉ NOVINY

Záujmom horno-oravského ľudu slúžiaci týždenník.

Redakcia, administrácia a expedícia v Trstenej.

Ročník I.

Nedeľa, 20. júna 1920.

Číslo 9.

Poľsko-ruská vojna.

II.

Následky poľsko-ruskej vojny, hoci je ona v plnom prúde, a môž byť, len na počiatku, dajú sa badať už dnes i na vonok, i v domácom živote Ruska.

Poliaci, tak sa zdá, o tejto vojne mnoho neuvažovali. Pri náležitom uvážení neboli by sa mohli odhodlať na také nebezpečné dobrodružstvo. Poliakov zaslepila nádej na skvelú korisť, tak že nezbadali nebezpečia, do ktorého sa rútia. A veľkej odhodlanosti dodala im tá okolnosť, že ich posmeľovali, áno, i podporovali v tomto odvážnom podujatí Francúzi a Angličania. Z tohoto, že do tejto vojny na strane Poliakov zamiešaní sú i Francúzi a Angličania, dá sa zatvárať, že ide o oslabenie, prípadne o zdolanie boľševizmu, ktorého sa západné mocnosti boja, ako čert svätenej vody. A ruské pomery, už čo o tom vieme, a ak dobre vieme, svedčia, že strach ten je nie neodôvodnený.

Ale poľsko-ruská vojna v tomto smere nepriniesla nápravy. V najmenšom neoslabila, ale naopak, posilnila vládu boľševických Rusov, ako nič predtým. Dnes nenávidenú boľševickú vládu podporuje celý ruský národ; obrana ruskej zeme proti poľským votrelcom s boľševikmi sblížila i tých, ktorí stáli voči nim v krajnom odpore. Skvelým príkladom v tomto ohľade je nám generál Brusilov. Keď práve pred dvoma rokmi nemecké vojská, spojené s ukrajinským atamanom Krasnovom, stály hlboko v zemi ruskej až pri rieke Done, ruský komissár Trockij prosil Brusilova, aby prevzal vrchné velenie červenej armády. Vtedy Bru-

silov odoprel s tým odôvodnením, že proti svojim, pod ktorými rozumel Ukrajincov, nikdy nebude bojovať. A dnes, keď proti Rusom tiahnu poľské vojská, spojené s ukrajinským atamanom Petljurom, Brusilov a s ním všetci najlepší cárski generáli služby svoje sami ponúkajú boľševickým ľudovým komissárom. A všetci Rusi, bez ohľadu na politické strany, ponáhľajú sa pod zástavy Brusilova dobrovoľne na obranu ruskej zeme, iní zasa, a to menovite v Rusku žijúci poľskí komunisti, ponáhľajú sa na obranu boľševizmu — a netušená nebezpečná pohroma valí sa na nevinný, zavedený poľský národ, ktorý sa už počína triasť o srdce vlasti: o krásnu Varšavu, ktorú už i opevňuje.

Boľševici, ktorých chceli pokoriť, oslabiť, nikdy nesesedeli tak pevne v sedle, ako dnes. Neoslabili, ale naopak, v neslýchanej miere posilnili tohoto strašiaka Európy. A nielen že posilnili boľševikov v Rusku, ale posilnili ich na celom svete. Veď mylili by sme sa, keby sme sa nazdávali, že ich majú len v Rusku. Dost' ich je na celom svete, vo všetkých premožených i víťazných štátoch zároveň. Dost' ich je i v Poľsku — a beda mu, ak sa oni postavia na nohy. Krvavá občianska vojna, akú prekonali a či ešte prekonávajú Rusi, neminie ani Poliakov. Toto sú výhľady, akými sa Poliaci môžu tešiť v svojom zúfalom položení. Toto je ovocie, ktoré im priniesla nerozmyslená vojna.

A darmo sa boľševici osvedčujú, že sa oni do vnútorných záležitostí poľského štátu miešať nebudú. Isté je, že oni nežiadajú ani piadi poľskej a inej cudzej zeme. Ale za čo tak usi-

lovne a vytrvale pracujú, to je to, aby roz-
vratné náuky svoje rozšírili na celom svete.
Na to použijú každej príležitosti a každého
prostriedku. A nieto na to vhodnejšej príle-
žitosti, ako je vojna. Na slabú korisť majú
tedy Poliaci výhľady. Zisk nijaký, len ne-
smierne obete už dosavád, a budúcnosť javí
sa v tom najtmavšom svetle.

Poľsko-ruská vojna pre samé Rusko môže
značiť veľký obrat k lepšiemu. A to tým, že
rozhárané, rozvrátené Rusko v spoločnej obrane
sa spojí, sjednotí. I tie ruské živly, ktoré dnes
či sami boľševici vytískali z práce pre dobro
vlasti a či sa tej práce ony zriekali dobro-
voľne, začínajú sa uplatňovať, čo pre Rusko
znamená ohromný zisk. Ani jeden štát nemôže
byť dobre vedený, kým je vedený len jednou
triedou, jednou vrstvou obyvateľstva. Pre dobré
vedenie vyžaduje sa súčinnosť všetkých. A to
chybí Rusku, ale dokladáme, chybí i Poľsku.
V Rusku doma v mene „proletariátu“ vládlo
niekoľko vývrhelov a na vonok bez zodpo-
vednosti zastupovalo ho niekoľko boľševických
Židov. Somknutím sa všetkých tried obyvatel-
stva pre spoločnú obranu a ďalej pre spoločnú
prácu tomuto prevrátenému svetu azda bude
urobený koniec. Rusko navráti sa na ztratenú
cestu, na ktorej sa stane, čím bolo, silným
slovanským štátom. K tomuto badať silný sklon
už i u samých boľševikov, môž byť, že práve
prílivom rýdzeho ruského živlu.

Vedenie poľského štátu je síce nie v rukách
cudziech, ale je v rukách veľkých pánov, vy-
sokej šľachty, ktorá má smysel pre svoje pan-
ské chůtky a záujmy, ale nie pre potreby
chudobného, tvrdo pracujúceho, strádajúceho
ľudu. Lahko je vysokej poľskej šľachte roz-
hodnúť sa za vojnu s Rusmi. Oni vo vojne
ničoho neztratia a len získať môžu. Krv pre-
lievať, v daždi guľ hynúť nebudú oni, ale po-
spolitý ľud, válečné dlžoby tento bude platiť,
a nie oni. Ak vojnu vyhrajú, ich bude zásluha;
ak prehrajú, ani to im neuškodí. Z majetku
za hranice vlasti vyvlečeného pohodlne vyžijú
v najnádhernejších veľ mestách Európy — ty,
úbohý sedlač, ak chceš, oži, ak chceš, zhyj
pod neznesiteľným bremenom života! Taká je
panská múdrosť — a beda národu, ktorý svoj
osud do ich rúk sverí. Celá historia poľského
národa, až po vypovedanie tejto poslednej

vojny Rusom, je výmluvnou výstrahou pred
politikou panských šudierov.

A konečne nedá sa myslieť, že by po
páde ruskej vlády cárskej a po oslobodení
Poľska ruský mužik s poľským sedliakom ne-
mohol žiť v shode. Záujmy týchto v ničom sa
nekrížiajú. Ak Poliakovi chybuje zeme, ale
sotva mu jej chybuje, tú mu nevzal ruský
mužik, ale jeho vlastná šľachta. A pospolitý
ľud je taký, že radšej sa doma uspokojí s men-
ším, ako by mal ísť do ďalekej cudziny za
veľkým. Naša Orava je chudobná, ale nám je
milá, a neviem, komu by sa chcelo ju opustiť
čo priam k vôli najžirnejšej pôde v Nitre,
Hontu atď. Mohli by Poliaci zabrat čo priam
i polovicu Ruska, som istý, že by roľník od
Lublina nerád išiel k Minsku, k Borisovu atď.

My, v našej republike, aby sme prípad-
nému hladu po pôde odpomohli, tak sme si
poradili, že sme zákonitou cestou zabrali veľko-
statky, ktoré za nepatrnú náhradu dostali
ľudia, ktorí nemajú vôbec alebo majú málo
zeme. Kde je tu pravda, aby jeden človek mal
tisíce jutár, a druhý nič alebo 10—20 brázd. A
pre toto nás poľskí páni tak nenávidia, že by
nás i v lyžičke vody utopili. Môž byť, že by
práve rozšírením poľských hraníc na úkor
Ruska, ktoré panských pijavíc zbavilo sa už
nadobre, chceli vybrádnúť z nespádze. Ve-
zmeme cudzie, aby sme nemuseli dať vlastnú
— pomysleli si. Ale už čokoľvek si pomysleli
a aké plány porobili, flinta — ako sa prosto-
národne povie — vypálila im nazad.

Vojna, a to menovite vojna výbojná, pri-
korisť, je špatná, nemravná vôbec. Ale sto-
násobne je nemravná, keď ju vedie brat proti
bratovi. Ako, hľa, Poliak Slovan proti Rusovi
Slovanovi.

Takéto bratovražedné vojny sú kliatbou
plemena slovanského. Nijaké plemä sa tak
neoslabuje vnútornými rozbrojmi, vojnami, ako
slovanské. Keby sme len tie vojny počítali,
ktoré mali Poliaci s Rusmi, vyšlo by z toho
číslo, ktorého by sme sa zdesili. V posledné
časy rozožral sa pomer medzi Srbmi a Bul-
harmi na Balkáne, čo viedlo k najciernejšiemu
zraďe Slovanstva.

Človek sa tešil nádejou, že po oslobodení
všetkých Slovanov tieto bratovražedné vojny
prestanú. Lebo komu vlastne niesly ony úžitok?
Nikdy nie tomu alebo onomu slovanskému

národu, ale tretiemu, cudziemu, nepriateľovi Slovanstva. Ovocie srbsko-bulharského sporu odniesli Gréci a z poľsko-ruského koristili Nemci, Rakúšania atď.

Dosť sa už naslúžilo Slovanstvo záujmom cudzím, mohlo by už raz začať slúžiť i sebe. Kto pozre na mapu Európy, vidí, že je Slovanstvo povolané na to, aby tu panovalo. No vždy sa najdu našepkávači, zlí duchovia, ktorí zasejú medzi Slovanov svár, nedorozumenie, áno, i krvavú vojnu, aby z toho pre seba koristili tým, že oslabia silu slovanského obra.

A začaly sa už pomery vyvíjať dosť slubne. V posledných časoch najboľavejšou ranou na slovanskom tele bol spor srbsko-bulharský. A táto rana ako by po vojne celela. Nešťastní Bulhari podrobili sa výroku mierovej konferencie, a keď ani nebadáť medzi dvoma balkánskymi Slovanmi nejakého priateľského sblíženia — po tom, čo mali medzi sebou, je to nemožné — ale stará nenávisť mizne a v mnohých otázkach idú si po ruke. A kým sa tu veci slubne vyvíjajú, prichodia Poliáci, ktorí ako by raz navždy chceli zatarasiť cestu slovanskému sblíženiu. Válčia s Rusmi, a aké úmysly prechováajú voči nám, o tom nám netreba hovoriť. Miesto toho, aby hľadeli Slovanstvo upevniť, posilniť, ho oslabujú, priahajú znovu do cudzieho jarma.

Poľsko-ruská vojna je neslýchanou zradou oslobodeného Slovanstva. Ale chceme veriť, že práve táto vojna, ktorá je azda poslednou medzi slovanskými bratmi, smetie všetky živly, stojace v ceste slovanskému dorozumeniu.

Tľčie Machaj, tľčie ...

(Spieva sa ako „Tľčie bubeníček ...“)

Tľčie Machaj, tľčie,
tľčie na bubon
a svoláva chlapcov:
„Chlapci, podte von!
Zahrajme sa na vojakov,
pošleme si pre Poliakov —
Česi musia von! Česi musia von!“

Pane Machajášu,
máš to ťažký kríž!
My sme slovenský ľud,
nás ty nekúpiš!
Napln si len prázdne tašky,
vezmi vudky do feldflašky,
a tak hoja-háj, s tým i utekaj!

Chodí Machaj, chodí,
chlapcov prehliada,
poľským patriotom
pekne povedá:
„Berte flinty, berte kyje,
pekne sa to Čechov bije —
oravskú tú trhať zem je náš sen!“

Postavte sa všetci
pekne v dva rady,
nech mám radosť veľkú
z mojej armády!
S dola prídu Uhri čierni,
sú nám ešte psakrev verní,
na jedného šesť, nech ste tuná hneď!“

Pane Machajášu,
skoro budeš hnať,
do tej Galície
čerstvo utekať!
Dozvieš sa ty ešte dneská,
že Orava je slovenská,
že ju nesmieš brať, nesmieš ju trhať!

Bolo ti tu dobre,
ale nesmie byť!
Z tej roľníckej krvi
znáš ty ľahko žiť;
čestnej práce si sa zľakal,
keď si svoje ovce nechal —
trvala už dosť tvoja zúrivosť!

S Bohom! Machajášu,
ostaň si len tam,
v svojej Galícii,
nevracaj sa k nám!
Reči tvoje nám nepatria,
Maďari sú tvoji bratia,
rev jak tiger tam, ale nechod k nám!

Oravec č. 1.

Minister Beneš na obranu Tešínska a proti poľským násilnostiam.

Minister zahraničných diel dr. Beneš zaslal 31. mája list hlavnému tajomníctvu Ligy Národov, v ktorom poukázal na vážnu situáciu v Tešínskom Sliezsku, pre ktorú trvá napnutie medzi poľskou a československou republikou. Minister Beneš už prv protestoval pri mierovej konferencii proti násilnostiam, páchaným v Tešínsku nezodpovednými živlami poľskej národnosti. Protest opätuje týmto listom a poukazuje na názor československej vlády. Dľa presvedčenia československej vlády Poliáci sú rozhodnutí zabrániť plebiscitu stoj čo stoj. Naproti tomu československá vláda žiada najrýchlejšie vykonanie plebiscitu, ktorému sa podrobila po rozhodnutí najvyššej rady.

Poliaci znemožňujú uskutočnenie plebiscitu všetkými prostriedkami: nesostavujú voľičských listín, páchajú násilnosti, ktoré ovšem vyvolávajú odvety so strany Čechoslovákov, hoci tieto podľa názoru p. D. Manneville sú omnoho miernejšie a pokojnejšie. Výsledkom poľského terroru je anarchia, ktorá pripravuje pôdu revolučnému hnutiu. Dohodové vojsko nemôže obnoviť poriadok, nakoľko nie je dosť početné. Obe strany sa ovšem navzájom obviňujú. Beneš uznáva, že v takomto proteste je ťažko dokazovať, že vina padá len na Poliakov, ale také je presvedčenie československej vlády. Minister Beneš nechce obviňovať, naopak, chce hľadať, ako túto situáciu ukončiť čo najrýchlejšie.

Je však nútený poukázať na niektoré faktá, ukazujúce na iniciatívu so strany poľskej vlády. Tak poľský zahraničný minister Patek vyhlásil, že poľská vláda nebude môcť uznať výsledok plebiscitu, jestli československá vláda neurobí prietrž násilnostiam na Tešínsku. Poľský snem pokonával o rezolúcii, vyzývajúcej poľskú vládu, aby prerušila diplomatické styky s československou republikou. Beneš protestuje tiež proti reči poslanca Zamorského, ktorý vyhlásil, že vojna proti československej republike bola by najpopulárnejšou v Poľsku. Krakovské a varšavské časopisy každý deň broja proti československej republike, hroziac vojnou, a vyhlasujú, že Poľsko nadobudne si Tešínsko mečom, jestli ho nedostane plebiscitom.

Proti tomu uvádza minister Beneš smýšľanie československé. Vláda československá nikdy nehrozila poľskej vláde prerušením diplomatických stykov, vyhlásením, že neuznáva výsledkov plebiscitu alebo že chce rozputnať vojnu. Naopak, vždy zdôrazňovala svoje mierumilovné smýšľanie a rozhodnú vôľu upraviť tešínsky konflikt mierne. V dobe, keď Tešínsko spravované je spojencami, vláda naša zdržala sa všetkého miešania sa do správy tešínskej a nikdy nepodporovala priamo či nepriamo akýkoľvek prejav či násilie. Naša vláda ľutuje, že v susedstve rozputnáva sa agitácia proti nám bez vážneho dôvodu. Československá vláda by nepripustila nikdy, aby ktorýkoľvek časopis hrozil vojnou niektorému spojencovi, protestuje tedy proti tejto agitácii, ktorá je nebezpečná celej Europe.

Vzhľadom na kampani, ktorá chce svaliť

vinu za násilnosti na Tešínsku na Čechoslovákov, ba dokonca na československú vládu, minister Beneš obracia sa na Ligu Národov so žiadosťou, aby vyslala na tešínske územie vyšetrojúcu komisiu, ktorá by vyšetrila pôvod násilnosti. Československá vláda nemá sa prečo báť podrobnej ankety. O tomto kroku uvedomil minister Beneš tiež parížsku konferenciu.

Žiadajúc Ligu Národov o toto zakročenie, minister Beneš dokazuje najlepšiu vôľu a mierumilovné smýšľanie československej vlády, ktorá je ochotná dať hlavnému tajomníctvu všetky dôkazy a všetky informácie, týkajúce sa spornej otázky. („Venkov“.)

Trstenská nóta.

Na hranici vyskakoval,
vrecko múky ukazoval;
vrecko múky tuná má,
ak Trstenú Poľsku dá.

A našli sa takí hladní,
čo tej múke na lep sadli:
Machajovi podpísali,
do Trstenej reční zvali.

No statoční však Trstenci,
nepodplatní všetko chlapci,
Machajovi takto riekli:
by sa z mesta preč odvliekli!

Ani Poľskej za gajz a sol,
nie Trstenec taký osol,
by podpísal naše mesto
biednej Poľskej, rodné hniezdo.

Nechod, Machaj, ku nám žobrať,
nám mestečko takto babrať;
soberte si tých Poliakov,
čo tu máte, i podliakov.

My budeme potom čistí,
keď nebudeme poľskej višty,
nebude nám Machaj sviníť,
nás Slovákov takto špiníť.

Kocúr.

Poľské sľuby.

Z Trstenej, 27. mája.

Poliaci sa nazdávajú, že na sľuby nactajú náš ľud, a preto sľubujú všetko možné, zasťierajúce skutočne veľmi smutnú skutočnosť. Shováral som sa s našim človekom, ktorý bol v Poľsku. Rozprával mi, že 1 m. modrotisku je tam za 200 mariek, 4 nedel. prasiatko za 1800 mariek, 1 q pšenice za 5—6000 mariek,